

Posudek na bakalářskou práci

Julie Tomsová Recepce darwinismu v Čechách v letech 1859-1918

Jako cíl a téma práce zvolila Julie Tomsová reflexi a recepci darwinismu v letech 1859-1918 v Čechách. Časové mezníky byly zvoleny proto, že rok 1859 byl rokem vydání zásadní Darwinovy práce, rok 1918 pak rokem vzniku republiky. Bakalářská práce popsala (s ohledem na rozsah práce) podrobně také vznik Darwinova učení a jeho přijetí v zemi vzniku, stručně je naznačeno také přijetí této teorie ve středoevropském prostoru. Práce Julie Tomsové se soustředila na přijetí Darwinova učení pouze v českém jazykovém prostředí; autorka posuzovala jednak odborný - vědecký diskurs (ten sledovala především ve veřejných diskusích, nikoli jen ve vědeckých publikacích), jednak přístup státního systému (učebnice) a dotkla se (sondou) také přístupu katolické církve.

Julie Tomsová, což je třeba ocenit, si vybrala za téma práce problematiku z dějin vědy. Téma důležité, mnohovrstevnaté, aktuální (jubileum vydání knihy i narození Darwina) a díky svým přesahům do společenských věd a politiky obecně i téma dodnes vzrušující. Téma tak ambiciózní a rozsáhlé, že překračuje běžně řešená témata bakalářských prací. Čerpala z literatury k dějinám věd biologických (Jan Janko, i když v tomto případě jí unikla novější práce Jan Janko, *Vědy o životě v českých zemích 1750-1950*, Praha 1997), i z nejnovější, a to i cizojazyčné literatury (Tomáš Hermann a Michal Šimůnek, 2008). Autorka se – s nadsázkou řečeno - právě díky těmto dvěma autorům dostala do nezáviděníhodné situace, protože téma její práce se stalo předmětem jejich právě vyšlé (anglicky) práce.

Autorka věcně popsala základní etapy přijetí Darwinova díla v českých zemích (i v kontextu předcházejícího vývoje diskusí o evoluci), představila základní protagonisty i jejich názory, včetně připomenutí, jak se Darwinova teorie prosazovala ve vysokoškolských přednáškách. Autorka dokládá rychlou, vlastně bezprostřední a poučenou reakci českého vědeckého prostředí na Darwinovu teorii. Představitelé české vědy byli schopni Darwinovu teorii reflektovat a nejen to – aplikovat její závěry ve své vlastní badatelské práci či jejími výsledky tuto teorii podpořit (i když ani tento proces nebyl bez problémů a hlavně nebyl přímočarý - za mnohé je třeba jmenovat alespoň L. Čelakovského či Josefa Durdíka a Františka Vejdovského a jeho žáky) či vést se závěry této teorie koncepční polemiku (Emanuel Purkyně, ale zejména Em. Rádl). Ale poučení byli také někteří novináři – je dobře, že Julie Tomsová v této souvislosti připomněla Filipa Stanislava Kodyma. Je ale škoda, že se autorka v textu podrobněji nezabývala argumenty Eduarda Grégra, jehož význam pak vysoce oceňuje v závěru publikace. Téma reflexe Darwinova učení ve veřejné diskusi v publicistice by bylo bezesporu tématem na samostatnou práci (nabízí se tu už vášnivý boj z roku 1866). Autorka na několika místech v textu ukázala, že by dokázala s tímto materiálem (zde mám na mysli pozdější argumenty z katolického tábora) pracovat, oživila text konkrétními citáty a připomněla tak bezprostřední atmosféru a argumentaci současníků. Neopomněla ani výčet základních překladů Darwinových prací do češtiny. A protože Darwinova teorie zaujala také české spisovatele i básníky, tak se o nich (Jan Neruda či Jaroslav Vrchlický) autorka, byť pochopitelně jen okrajově, zmínila.

Hypotéza autorky, že přístup sledovaných sfér (vědecký diskurs, učebnice, katolické prostředí) ke zkoumanému problému bude rozdílný, se v závěrech práce logicky a

pochopitelně potvrdil; stejně tak jako další hypotéza, že při recepci Darwinova učení měla rozhodující roli akademická obec.

Na několika místech autorka naznačuje problémy, které působila při zveřejňování textů cenzura: jsou nějaké konkrétní doklady takových zásahů?

Když autorka připomněla autory překladů Darwinových prací, figurují mezi nimi středoškolští profesori. Jejich texty samozřejmě nepronikaly do učebnic, o jejich osobním nasazení během výuky pochopitelně víme a můžeme vědět velmi málo, ale není možné přiblížit jejich podíl na sledovaném problému také v návaznosti na jejich překladatelskou práci, resp. účastí v následných tiskových diskusích?

Autorka čerpala, jak jsem naznačila z domácí i zahraniční literatury, kdyby se ovšem chtěla tématem dále zabývat, měla by studovat také v pamětech či vzájemné korespondenci výrazných protagonistů (připomínám tu alespoň, že jsou např. uchovány a zpracovány rozsáhlé pozůstalosti Františka Vejdovského, Bohumila Němce či - už méně rozsáhlé Eduarda Babáka a Aloise Mrázka). A vzpomínky Bohumila Němce (ve stručném výtahu vzhledem k jejich imponantnímu rozsahu také vyšly (Praha 2002) a zmínky o seznámení tohoto biologa světového formátu s Darwinovým učení v nich nechybí!

K formálním záležitostem:

Práce má 68 stran + resumé. Nechybí seznam použité literatury a pramenů, seznam příloh a obrazová příloha (soustředěná na Charlese Darwina, nikoli na ty, kteří jeho učení v Čechách představovali).

Autorka cituje v práci domácí i zahraniční autority často v angličtině, ačkoli je obvyklé citovat v českém textu česky (tedy překládat) a dané pasáže v jazyce originálu uvést v příslušné poznámce. Tato skutečnost zarazí v této práci zejména v těch místech, kdy jsou v angličtině uváděny překlady názorů těch autorů, kteří je původně tiskli v němčině.

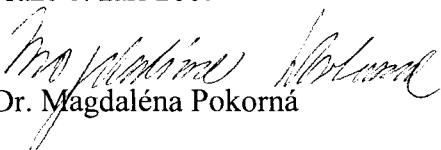
Upozorňuji, že autorka na několika místech chybně mluví o (geologovi) Janu Krejčířovi, na místo Janu Krejčím, ojedinele pak jsou nesprávně uvedeny nepřechýlené podoby ženských jmen.

Ani této práci se nevyhnuly překlepy (několikrát je tak děj událostí posunut do 30. - 40. let 20. století, místo správných údajů 1837 či 1842, jindy se zas hovoří o 18., místo 19. století); nesjednocený je způsob psaní s/z: autorka volí, pravděpodobně s ohledem na prameny, z nichž čerpala, konzervativní přístup (universita, intensivní, filosofický, fyziologie atp.), ale pak píše překvapivě nacizmus; viz není zkratka, proto není možné za tímto slovem psát uvnitř věty tečku; pokud v daném kontextu autorka zmiňuje Bibli, pak bych jednoznačně psala takto, a nikoli (jako autorka) bible; indexy poznámek je třeba psát důsledně za interpunkcí, místa vydání cizojazyčných děl je třeba, soudím, také uvádět v jazyce originálu, tedy London a ne Londýn; u článků citovaných ze sborníků je třeba uvést stránkový rozsah.

Závěrem:

Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně či velmi dobře (s ohledem na průběh obhajoby).

V Praze 6. září 2009

PhDr. Magdaléna Pokorná